

Dai Lloyd AC
Cadeirydd Pwyllgor Iechyd, Gofal Cymdeithasol a Chwaraeon
Cynulliad Cenedlaethol Cymru
Dai.Lloyd@cynulliad.cymru

22 Ionawr 2020

Annwyl Gadeirydd

Bil Iechyd a Gofal Cymdeithasol (Ansawdd ac Ymgysylltu) (Cymru)

Mae fy swyddogion wedi cael cyfle i ystyried y gwelliannau a gynigiwyd i'r Bil uchod a hoffwn gynnig y sylwadau isod er sylw'r Pwyllgor wrth ichi ystyried y gwelliannau a gynigir. Trafodaf yn gyntaf Gorff Llais y Dinesydd cyn mynd ymlaen i drafod gwelliannau eraill mewn perthynas â Rhan 2 a Rhan 4 y Bil.

1. Ychwanegu corff newydd Llais y Dinesydd i Atodlen 6 Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (rhif 7) 2018 (gwelliant 66).

Yn unol â'm llythyr atoch dyddiedig 4 Rhagfyr 2019 buaswn yn eich annog i gefnogi'r gwelliant hwn. Amlygais yn fy llythyr mai'r dull gorau o sicrhau y bydd gofyn i Gorff Llais y Dinesydd newydd gydymffurfio â safonau'r Gymraeg cyn gynted ag y bo modd fyddai trwy ei ychwanegu at atodlen 6 Rheoliadau Safonau'r Gymraeg (rhif 7) 2018 fel y cynigir yn y gwelliant hwn. Yn fy marn i, mae hynny'n hanfodol er mwyn hwyluso trosglwyddo'r dyletswyddau hyn yn llyfn o'r Cynghorau Iechyd Cymuned i'r corff newydd. Byddai hefyd yn fy ngalluogi i weithio gyda Llais y Dinesydd yn syth ar ôl iddo gael ei sefydlu. Mae fy swyddogion eisoes wedi gweithio ers sawl blwyddyn gyda swyddogion y cynghorau iechyd cymuned presennol i osod y safonau hyn arnynt yn unol â Mesur y Gymraeg (Cymru) 2011. Yn fy marn i byddai oedi yn y broses o ddwyn Llais y Dinesydd o dan y safonau yn golygu ei bod yn bosibl y byddai'r buddsoddiad hwn o arian ac amser staff yn mynd yn ofer; fe fyddai yn wir yn arbed arian a chostau i weithredu yn unol â'r gwelliant hwn. Ymhellach, mae'n wir dweud bod y strwythurau llywodraethiant arfaethedig y manylir arnynt yn Atodlen 1 y Bil yn golygu bod modd gosod mwy o safonau

Comisiynydd y Gymraeg
Siambrau'r Farchnad
5-7 Heol Eglwys Fair
Caerdydd CF10 1AT

0345 6033 221
post@comisiynyddygyymraeg.cymru
Croesewir gohebiaeth yn y Gymraeg a'r Saesneg

comisiynyddygyymraeg.cymru

Welsh Language Commissioner
Market Chambers
5-7 St Mary Street
Cardiff CF10 1AT

0345 6033 221
post@welshlanguagecommissioner.wales
Correspondence welcomed in Welsh and English

welshlanguagecommissioner.wales

gweithredu arnynt nag ar y cynghorau iechyd cymuned fel y maent ar eu ffurf presennol.

Rhan 2 y Bil

2. **Dyletswydd ansawdd - gwelliannau 23, 29, 35 a 41**

Mae'r gwelliannau hyn yn cynnig y bydd y cymal 'the availability and accessibility of health services through the medium of Welsh' yn cael ei ychwanegu at y dehongliad o'r hyn a olygir gan ansawdd gwasanaethau iechyd ac mae hyn yn berthnasol i Weinidogion Cymru, byrddau iechyd lleol, ymddiriedolaethau'r GIG ac Awdurdodau Iechyd Arbennig. Yn fy ymateb i'ch ymgynghoriad ar y Bil ym mis Gorffennaf 2019 gofynnais i chi fel Pwyllgor sicrhau y cydnabyddir yn llawn y gall peidio â darparu gwasanaethau iechyd yn y Gymraeg fod yn fater o ddiffyg ansawdd gwasanaethau iechyd ac yr adlewyrchir hynny yn y Bil hwn a darpariaethau cysylltiedig. Mae gofyn i'r rhan fwyaf o'r cyrff uchod gydymffurfio â dyletswyddau yn deillio o safonau'r Gymraeg yn y maes iechyd ac mae'n bwysig na fydd dyblygu ymdrechion yn y maes. Mae'r gwelliant hwn yn cydnabod er hynny bod darparu gwasanaethau iechyd yn y Gymraeg yn fater o ansawdd. Buaswn yn eich annog felly i gefnogi'r gwelliannau hyn.

3. **Canllawiau a ddyroddir gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â dyletswyddau Byrddau Iechyd Lleol, Awdurdodau Iechyd Arbennig ac Ymddiriedolaethau'r GIG yn adrannau 12A, 20A a 24A – gwelliannau 4, 5, 6; 67 a 71**

Os bydd canllawiau yn cael eu dyroddi gan Weinidogion Cymru mewn perthynas â'r dyletswydd ansawdd dylent gynnwys ystyriaeth lawn i bwysigrwydd darparu gwasanaethau yn y Gymraeg fel mater o ansawdd gofal iechyd. Buaswn yn annog aelodau'r Pwyllgor i bwysleisio'r angen hwn wrth ystyried y gwelliannau hyn p'un a yw gwelliannau 23, 29, 35 a 41 yn cael eu derbyn ai peidio.

Gwelliannau rhan 2 sy'n ymwneud â staffio

4. **Niferoedd digonol o staff - 'appropriate numbers' (gwelliannau 19, 25, 31 a 37)**

Manylir yn y gwelliannau hyn ar y nifer addas o staff y dylai fod gan Weinidogion Cymru, Byrddau Iechyd Lleol, Awdurdodau Iechyd Arbennig ac Ymddiriedolaethau'r GIG i ddarparu math arbennig o wasanaeth iechyd o ystyried rhai materion arbennig gan gynnwys natur y math o wasanaeth, cyd-destun lleol ayb. Buaswn yn eich annog i ystyried ymhellach yn y fan hon anghenion siaradwyr Cymraeg yn yr ardal dan sylw fel mater y dylid rhoi ystyriaeth iddo wrth ystyried y niferoedd addas o staff, felly byddai ychwanegu cymal megis yr yn mewn italig isod at y gwelliannau hyn yn addas yn hynny o beth:

“appropriate numbers” means the appropriate number of staff for the provision of a particular kind of health service, having regard to—

(a) the nature of the particular kind of health service,

- (b) the local context in which it is being provided,
- (c) the number of individuals being provided it,
- (d) the needs of individuals being provided it, and
- (e) appropriate clinical advice.’
- (f) *the needs of Welsh speakers where the health service is provided.*

5. **Dyletswydd staffio – ‘staffing duty’ (gwelliannau 24, 30, 36, 42)**

Mae'r gwelliannau hyn yn rhoi dyletswydd ar Weinidogion Cymru, Byrddau Iechyd Lleol, Awdurdodau Iechyd Arbennig ac Ymddiriedolaethau'r GIG i sicrhau bod unigolion cymwys a chymwysedig mewn niferoedd addas yn gweithio i sicrhau iechyd, llesiant a diogelwch unigolion sy'n derbyn gofal iechyd, darparu gwasanaethau saff ac o ansawdd uchel ac i sicrhau llesiant y gweithwyr. Eto yn y fan hon credaf bod angen sicrhau bod niferoedd digonol o staff sy'n medru'r Gymraeg i ddarparu gwasanaethau yn y Gymraeg. Buaswn yn cynnig felly y byddai angen ychwanegu cymal megis yr isod mewn italig at y gwelliannau hyn:

“staffing duty” means the duty of the to ensure that at all times suitably qualified and competent individuals, from such a range of professional disciplines as necessary, are working in appropriate numbers for—

- (a) the health, wellbeing and safety of individuals to whom health services are provided,
- (b) the provision of safe and high-quality health services,
- (c) *the provision of health services through the medium of Welsh*

.....

6. **Dyletswydd ansawdd: ensuring appropriate number of registered healthcare staff (gwelliant 68) a Dyletswydd ansawdd: real-time staffing assessment (gwelliant 69)**

Mae'r gwelliannau hyn yn ymwneud â sicrhau bod nifer ddigonol o staff gofal iechyd cofrestredig i sicrhau gofal o ansawdd ac maent i raddau yn ddibynnol ar basio gwelliannau 24, 30, 36, 42. P'un a dderbynnir y gwelliannau hynny ai peidio gofynnwn ichi ystyried y dylai'r Bil roi sicrwydd bod digon o staff â sgiliau yn y Gymraeg yn cael eu hyfforddi mewn proffesiynau gofal iechyd yng Nghymru, a bod gwybodaeth am sgiliau iaith staff ac o fewn gwasanaethau iechyd yn cael eu

Comisiynydd y
Gymraeg
Welsh Language
Commissioner

hystyriaeth wrth weithredu'r dyletswyddau a gynigir fel 25AA (1) a 25AB (1) yn sgil y gwelliannau.

7. Yng nghyd-destun y gwelliannau y cyfeirir atynt yn 4-6 uchod buasai gwelliant penodol ynghylch dyletswydd i sicrhau bod nifer digonol o staff gofal iechyd sy'n gallu darparu gwasanaethau yn y Gymraeg er mwyn darparu gofal o ansawdd yn gam cadarnhaol iawn ymlaen.

Rhan 4

8. **Gwelliant 2**

Cyfeirir yma at ganllawiau y mae'n rhaid i Weinidogion Cymru eu dyroddi i gyrff y caiff Corff Llais y Dinesydd gyflwyno sylwadau iddynt ynghylch unrhyw beth y mae'n ystyried ei fod yn berthnasol i ddarparu gwasanaeth. Y cyrff hynny yw awdurdod lleol;(b) corff GIG. Hoffwn bwysleisio y dylai'r canllawiau ystyried yr angen i ddarparu gwasanaethau iechyd a gwasanaethau cymdeithasol yn y Gymraeg.

Hyderaf y bydd y sylwadau hyn yn ddefnyddiol ichi wrth ichi ystyried y gwelliannau i'r Bil.

Yr eiddoch yn gywir,

Aled Roberts
Comisiynydd y Gymraeg